

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας
και Σλαβικών Σπουδών

Διαπανεπιστημιακός εξ αποστάσεως κύκλος διαλέξεων

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΣΤΟΝ ΣΛΑΒΙΚΟ ΚΟΣΜΟ: ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ

Για την εγγραφή: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfKDZ6BFRh-A7A7AgOrkHSafAs5bJRFqlvljxJwmbAC0GE5bQ/viewform?usp=publish-editor>

Επιστημονική, οργανωτική επιτροπή και συντονιστές των διαλέξεων:
Κ. Γιουσούποβα, Επίκουρη Καθηγήτρια ΔΠΘ, kgiousou@hs.duth.gr
Ι. Γεωργιάδης, Επίκουρος Καθηγητής ΕΚΠΑ, iongeo@slavstud.uoa.gr

Ο Διαπανεπιστημιακός εξ αποστάσεως κύκλος διαλέξεων «Γλώσσα και Λογοτεχνία στον Σλαβικό Κόσμο: Θεωρία και Πράξη» συνδιοργανώνεται από το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ), Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών, και το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), Τμήμα Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλαβικών Σπουδών. Η δράση υλοποιείται αποκλειστικά διαδικτυακά, στο πλαίσιο διαπανεπιστημιακής συνεργασίας, κατά τη διάρκεια του εαρινού εξαμήνου 2026.

Στον κύκλο συμμετέχουν 11 επιστήμονες/ειδικοί από ελληνικά και ευρωπαϊκά πανεπιστήμια, καλύπτοντας ένα διεπιστημονικό φάσμα γλωσσολογίας, μεταφρασεολογίας, σλαβικών σπουδών και λογοτεχνικής κριτικής. Η έναρξη τοποθετείται στις 13 Μαρτίου 2026, ενώ το πρόγραμμα εκτείνεται έως τα τέλη Μαΐου 2026, με τακτικές εβδομαδιαίες/δεκαπενθήμερες συναντήσεις.

Ως προς τη στοχοθεσία, ο κύκλος αποσκοπεί στην ενίσχυση του επιστημονικού διαλόγου, στη διάχυση της γνώσης και στην ακαδημαϊκή εξωστρέφεια, καθώς και στη διεπιστημονική εκπαίδευση και ενδυνάμωση δεξιοτήτων των φοιτητών.

Το περιεχόμενο των διαλέξεων οργανώνεται σε δύο συμπληρωματικούς άξονες. Αφενός, αναπτύσσονται ζητήματα γλωσσικής περιγραφής και τυπολογίας με συγκριτικές προσεγγίσεις (π.χ. διαφοροποιήσεις ρωσικών/ελληνικών επιθέτων, ρηματική όψη της βουλγαρικής, μορφο-συντακτική ανάλυση πτωτικών συστημάτων σε βουλγαρική-νέα ελληνική-ρωσική). Αφετέρου, προβάλλονται θεματικές λογοτεχνίας, μετάφρασης και πολιτισμικών αλληλεπιδράσεων: από τις μεταφράσεις του Πούσκιν και την «ποιητική ισοδυναμία», έως τον Ιλλυρισμό, τις ελληνοβουλγαρικές λογοτεχνικές σχέσεις του Μεσοπολέμου, τη διδακτική αξιοποίηση του λογοτεχνικού κειμένου στη ξένη γλώσσα, αλλά και εστιασμένες αναγνώσεις για τον Ντοστογιέφσκι (Αγία Πετρούπολη ως ηθικό/ψυχικό τοπίο, «κλειδιά» κατανόησης και μετάφρασης) και τις διαλογικές του συνάψεις με τους Μπαχτίν και Παπαδιαμάντη.

Ο κύκλος διαλέξεων απευθύνεται σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές, αποφοίτους, υποψήφιους διδάκτορες, διδάκτορες, καθώς και σε κάθε ενδιαφερόμενο για τα πεδία της γλωσσολογίας, της μεταφρασεολογίας και των σλαβικών σπουδών.

Αναμενόμενα αποτελέσματα του κύκλου είναι η συγκρότηση ενός σταθερού διαπανεπιστημιακού δικτύου συνεργασίας, η παραγωγή μεταβιβάσιμης γνώσης και δεξιοτήτων στα επιστημονικά πεδία της γλωσσικής ανάλυσης και της λογοτεχνικής/μεταφραστικής ερμηνείας του σλαβικού κόσμου, καθώς και η ενίσχυση της φοιτητικής κατάρτισης μέσω της επαφής με σύγχρονες μεθοδολογίες και διεπιστημονικά παραδείγματα. Παράλληλα, η εξ αποστάσεως μορφή υλοποίησης των διαλέξεων διευκολύνει την ανοιχτή πρόσβαση και την ευρύτερη διάχυση της γνώσης, υπηρετώντας έμπρακτα την ακαδημαϊκή εξωστρέφεια που τίθεται ως κεντρικός στόχος της δράσης.

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α

Μ Α Ρ Τ Ι Ο Σ

Link: <https://uoa.webex.com/uoaurl/j.php?MTID=mcc4baadb414b92db960515b5ceaf8b3a>

Meeting ID: 2794 299 4071

Passcode: pC74wyS6aj3

ΕΝΑΡΞΗ

13 Μαρτίου (Παρασκευή)

18.30 Χαιρετισμοί

Καθηγητής Ευθύμιος Λαμπρίδης, Κοσμήτορας, Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών, ΔΠΘ

Καθηγήτρια Τατιάνα Μπορίσοβα, Πρόεδρος Τμήματος Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλαβικών Σπουδών, ΕΚΠΑ

Καθηγητής, Σταμάτης Μπουσές, Διευθυντής Τομέα Φιλολογίας, Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών, ΔΠΘ

19.00 – 20.00 Μπορίσοβα Τατιάνα, Καθηγήτρια, Πρόεδρος του Τμήματος Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλαβικών Σπουδών, ΕΚΠΑ

Οι ελληνικές και αγγλικές μεταφράσεις του Α. Σ. Πούσκιν: στην αναζήτηση της «ποιητικής ισοδυναμίας»

Συζήτηση

20 Μαρτίου (Παρασκευή)

18.30 – 19.30 Γκοράνης Πολύδωρος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλαβικών Σπουδών, ΕΚΠΑ

Ζητήματα σλαβικής καταγωγής και λογοτεχνία: το φαινόμενο του Ιλλυρισμού

Συζήτηση

27 Μαρτίου (Παρασκευή)

18.30 – 19.30 Θωμαδάκη Ευαγγελία, Καθηγήτρια, Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών, ΔΠΘ

Διαφέρουν τα επίθετα της ρωσικής από τα επίθετα της ελληνικής;

Συζήτηση

Α Π Ρ Ι Λ Ι Ο Σ

Link: <https://uoa.webex.com/uoaru/j.php?MTID=mcc4baadb414b92db960515b5ceaf8b3a>

Meeting ID: 2794 299 4071

Passcode: pC74wyS6aj3

3 Απριλίου (Παρασκευή)

18.30 – 19.30 Μάρκου Χριστίνα, Καθηγήτρια, Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών, ΔΠΘ
Η ρηματική όψη της βουλγαρικής ανάμεσα στον σλαβικό και τον ελληνικό οφιακό τύπο
Συζήτηση

17 Απριλίου (Παρασκευή)

18.30 – 19.30 Γεωργιάδης Ιωάννης, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Ρωσικής
Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλαβικών Σπουδών, ΕΚΠΑ
Διδασκαλία της ρωσικής γραμματικής σε ξένους
Συζήτηση

24 Απριλίου (Παρασκευή)

18.30 – 19.30 Αμοιρίδου Στεφανία, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Ανθρωπιστικών
Σπουδών, ΔΠΘ
Η Αγία Πετρούπολη ως ψυχικό και ηθικό τοπίο: η πόλη-πρωταγωνίστρια στο «Έγκλημα
και Τιμωρία» του Φ. Μ. Ντοστογιέφσκι
Συζήτηση

29 Απριλίου (Τετάρτη)

18.30 – 19.30 Νάτσης Αθανάσιος, Επιστημονικός συνεργάτης, Τμήμα Ρωσικής
Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλαβικών Σπουδών, ΕΚΠΑ
Η αξιοποίηση του λογοτεχνικού κειμένου στη διδασκαλία της ξένης γλώσσας
Συζήτηση

ΜΑΙΟΣ

Link: <https://uoa.webex.com/uoaru/j.php?MTID=mcc4baadb414b92db960515b5ceaf8b3a>

Meeting ID: 2794 299 4071

Passcode: pC74wyS6aj3

8 Μαΐου (Παρασκευή)

18.30 – 19.30 **Γιουσούποβα Καμίλλα, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών, ΔΠΘ**

Η μορφολογική και συντακτική διάσταση του πτωτικού συστήματος: συγκριτική ανάλυση σύγχρονης βουλγαρικής, νέας ελληνικής και σύγχρονης ρωσικής
Συζήτηση

15 Μαΐου (Παρασκευή)

18.30 – 19.30 **Eloeva Fatima, Professor, Vilnius University, Faculty of Philology**

Το λογοτεχνικό γεγονός και η γένεση της φιλοσοφίας: Ντοστογιέφσκι, Μπαχτίν και Παπαδιαμάντης
Συζήτηση

22 Μαΐου (Παρασκευή)

18.30 – 19.30 **Μπάνεφ Γκέντσο, Εντεταλμένος λέκτορας, Τμήμα Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλαβικών Σπουδών, ΕΚΠΑ**

Οι Ελληνοβουλγαρικές λογοτεχνικές σχέσεις κατά τον Μεσοπόλεμο (1918-1939): πρόσωπα, κείμενα, τεχνικές μετάφρασης και κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο
Συζήτηση

29 Μαΐου (Παρασκευή)

18.30 – 19.30 **Quero Gervilla Enrique Federico, Professor, Department of Greek and Slavonic Philology, University of Granada**

Ключи к пониманию и переводу Достоевского
Συζήτηση

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Ε Ι Σ

Αμοιρίδου Στεφανία, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών,
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η Αγία Πετρούπολη ως ψυχικό και ηθικό τοπίο: η πόλη-πρωταγωνίστρια στο «Έγκλημα και Τιμωρία» του Φ. Μ. Ντοστογιέφσκι

Η εισήγηση προσεγγίζει την Αγία Πετρούπολη ως αστικό χώρο μέσα από το πρίσμα της ψυχικής και ηθικής σημειολογίας, αναδεικνύοντας τον καθοριστικό της ρόλο στο μυθιστόρημα «Έγκλημα και Τιμωρία» του Φ. Μ. Ντοστογιέφσκι. Η πόλη δεν λειτουργεί ως απλό αφηγηματικό υπόβαθρο, αλλά συγκροτείται ως ενεργός φορέας σημασιών, ο οποίος διαπλέκεται οργανικά με την εξέλιξη της πλοκής και τη διαμόρφωση της συνείδησης των ηρώων. Μέσα από την ανάλυση της χωρικής οργάνωσης και της εμπειρίας του αστικού περιβάλλοντος, η Αγία Πετρούπολη προσλαμβάνει χαρακτηριστικά του ψυχικού και ηθικού τοπίου, ως εξωτερίκευση της αποξένωσης, διχασμού και της εσωτερικής κρίσης του Ρασκόλνικοφ, τα οποία αναδεικνύονται ως γενεσιουργοί παράγοντες του εγκλήματος και ως μηχανισμοί ηθικής αποδιάρθρωσης. Παράλληλα, η σημειολογία του αστικού χώρου επιτρέπει την ανάγνωση της πόλης ως πεδίου ηθικής δοκιμασίας αλλά και δυνητικής πνευματικής ανασυγκρότησης και τελικής λύτρωσης. Τέλος, υποστηρίζεται ότι στον Ντοστογιέφσκι η πόλη αποκτά χαρακτηριστικά «προσώπου», συμμετέχοντας ενεργά στη δραματουργία της ενοχής, της κρίσης και της πνευματικής αναγέννησης.

Γεωργιάδης Ιωάννης, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας
και Σλαβικών Σπουδών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Διδασκαλία της ρωσικής γραμματικής σε ξένους

Η διδασκαλία της γραμματικής είναι ένα από τα πολλά προβλήματα της διδασκαλίας της ρωσικής γλώσσας ως ξένης γλώσσας. Η γραμματική είναι η απαραίτητη βάση, χωρίς την οποία δεν είναι δυνατή η πλήρης χρήση μιας ξένης γλώσσας, η χρήση της ως μέσο επικοινωνίας. Η ανεπαρκής προσοχή στη γραμματική, τόσο στο αρχικό όσο

και στο προχωρημένο επίπεδο της εκμάθησης της ρωσικής ως ξένης γλώσσας, οδηγεί σε λεκτική ακαθαρσία των μαθητών, σε πολυάριθμα λάθη και δυσχεραίνει σημαντικά την ομαλή επικοινωνία στη ρωσική γλώσσα. Στη διάλεξη θα εξετάσουμε τις βασικές απόψεις της διδασκαλίας της ρωσικής γραμματικής.

Γιουσούποβα Καμίλλα, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών,
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η μορφολογική και συντακτική διάσταση του πτωτικού συστήματος: συγκριτική ανάλυση σύγχρονης βουλγαρικής, νέας ελληνικής και σύγχρονης ρωσικής

Η εισήγηση εξετάζει συγκριτικά το πτωτικό σύστημα της σύγχρονης βουλγαρικής, της νέας ελληνικής και της σύγχρονης ρωσικής, με στόχο την τυπολογική αποτίμηση των μορφολογικών και συντακτικών μηχανισμών έκφρασης των γραμματικών σχέσεων. Οι τρεις γλώσσες, αν και ανήκουν στην ινδοευρωπαϊκή οικογένεια και παρουσιάζουν κοινές ιστορικές καταβολές, εμφανίζουν διαφορετικό βαθμό διατήρησης της πτωτικής μορφολογίας και διαφοροποιημένες στρατηγικές αναπλήρωσης.

Η νέα ελληνική και η σύγχρονη ρωσική διατηρούν σε σημαντικό βαθμό τη λειτουργική διάκριση των πτώσεων, με ποικίλες μορφολογικές εκφάνσεις και συντακτικές εξειδικεύσεις, ενώ η βουλγαρική παρουσιάζει εκτεταμένη αποδιάρθρωση του πτωτικού συστήματος και ανάπτυξη αναλυτικών δομών. Η ανάλυση εστιάζει στη μορφολογική οργάνωση, στη λειτουργική κατανομή των πτώσεων, στις διαδικασίες απλοποίησης και στις εναλλακτικές δομές που αναπτύσσονται για την έκφραση σχέσεων όπως η κτητικότητα, το άμεσο και έμμεσο αντικείμενο και οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί.

Μέσα από τη συγκριτική και τυπολογική προσέγγιση αναδεικνύονται τόσο οι συγκλίσεις όσο και οι αποκλίσεις μεταξύ των τριών γλωσσών, καθώς και η δυναμική της γλωσσικής μεταβολής. Η μελέτη συμβάλλει στη συζήτηση για τη μορφολογική διατήρηση, την αναλυτικοποίηση και τη διαγλωσσική ποικιλία στο πλαίσιο της σύγχρονης γλωσσολογικής θεωρίας.

Γκοράνης Πολύδωρος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλαβικών Σπουδών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ζητήματα σλαβικής καταγωγής και λογοτεχνία: το φαινόμενο του Ιλλυρισμού

Κεντρικό θεματικό άξονα της διάλεξης αποτελεί η κατανόηση του φαινομένου του *Ιλλυρισμού* ως θεωρία καταγωγής και ως ιδεολογική έκφραση, καθώς αποτέλεσε την πρώιμη μορφή του *Πανσλαβισμού* και συνδέθηκε με τις πρώτες αντιδράσεις του σλαβικού εθνικισμού στις αρχές του 19ου αιώνα. Σημαντική παράμετρο για την κατανόηση του *Ιλλυρικού θεωρήματος* καταγωγής των σλαβικών λαών αποτελεί το γεγονός ότι ανεξάρτητα από τις δομές που παρουσιάζει κατά περίπτωση, κοινό και κομβικό χαρακτηριστικό γνώρισμά του ήταν η χρονολογική τοποθέτησή του στο πιο μακρινό παρελθόν.

Η μεθοδολογική προσέγγιση εστιάζει στην εξέταση και διακειμενική ανάλυση έργων στα οποία εντοπίζεται ως θέμα η σλαβική καταγωγή, με βάση το *μοτίβο των αφηγηματικών τόπων του Ιλλυρικού θεωρήματος* του Reinchart Lauer.

Eloeva Fatima, Professor, Vilnius University, Faculty of Philology

Το λογοτεχνικό γεγονός και η γένεση της φιλοσοφίας: Ντοστογιέφσκι, Μπαχτίν και Παπαδιαμάντης

Η διάλεξη αυτή διερευνά τη λογοτεχνική και φιλοσοφική αλληλεπίδραση ανάμεσα στο έργο του Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι *Έγκλημα και Τιμωρία* (1866) και τη *Φόνισσα* (1903) του Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη. Το 1889, τέσσερα χρόνια πριν συγγράψει τη *Φόνισσα*, ο Παπαδιαμάντης μετέφρασε το *Έγκλημα και Τιμωρία* στα ελληνικά.

Συχνά θεωρούμενη ως το σημαντικότερο ελληνικό μυθιστόρημα, η *Φόνισσα* αναδύεται ως άμεση απάντηση στο έργο του Ντοστογιέφσκι και μπορεί να ερμηνευθεί ως βαθιά λογοτεχνική πρόσληψή του. Η *Φόνισσα* συνομιλεί με τα ηθικά και ψυχολογικά ερωτήματα που θέτει ο Ντοστογιέφσκι, προσφέροντας μια ιδιαίτερως ελληνική οπτική για το έγκλημα, τη δικαιοσύνη και την ανθρώπινη ψυχή.

Παρότι τα δύο μυθιστορήματα διαφέρουν ως προς το πολιτισμικό πλαίσιο, τη δομή και τον τόνο, μοιράζονται μια βαθιά ενασχόληση με τη φύση της ενοχής, της δικαιοσύνης και

της ηθικής ευθύνης. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην έννοια της πολυφωνίας του Μιχαήλ Μπαχτίν - την ιδέα ότι οι χαρακτήρες του Ντοστογιέφσκι εκφράζονται με ανεξάρτητες, μη αναγώγιμες φωνές που αντιστέκονται στην αυθεντική «κλείσιμο» από τον συγγραφέα. Αν και η θεωρία του Μπαχτίν είναι κεντρική στη σύγχρονη λογοτεχνική κριτική, οι ρίζες της βρίσκονται στη ρωσική παράδοση, όπου οι μυθιστοριογράφοι συχνά θεωρούνταν φιλόσοφοι. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η διάλεξη διερευνά πώς ο Παπαδιαμάντης αφομοίωσε και μετέπλασε πολυφωνικές αρχές σε ένα ελληνικό πολιτισμικό και πνευματικό ιδίωμα.

- I. Ο παραλληλισμός και η αντίθεση ανάμεσα στους δύο πρωταγωνιστές - τον Ρασκόλνικοφ και τη Χαδούλα Φραγκογιαννού - αποτελούν τον κεντρικό άξονα της σύγκρισης. Η Χαδούλα, ηλικιωμένη γυναίκα από τη Σκιάθο, είναι μαμή, θεραπεύτρια που κατανοεί άριστα τα γυναικεία βάσανα και προσπαθεί να βοηθήσει.
- II. Στην αρχή του έργου στραγγαλίζει τη νεογέννητη εγγονή της - όχι από σκληρότητα, αλλά από μια διεστραμμένη αίσθηση ελέους, πιστεύοντας ότι γλιτώνει τα κορίτσια από μια ζωή δυστυχίας και το βάρος της προίκας. Συνεχίζει να σκοτώνει μικρά κορίτσια μεθοδικά και χωρίς μεταμέλεια. Σε αντίθεση με τον Ρασκόλνικοφ, του οποίου το έγκλημα οδηγεί σε έντονη ενοχή και φιλοσοφική πάλη, η Χαδούλα παραμένει ήρεμη και πεπεισμένη για τη δικαιοσύνη των πράξεών της.
- III. Ο Παπαδιαμάντης την παρουσιάζει μέσα από έναν βαθιά ανησυχητικό αλλά συγχρόνως συμπαθητικό φακό. Ο αφηγητής δεν διατυπώνει ρητή καταδίκη· αντιθέτως, ο τόνος είναι συχνά απόκοσμα γαλήνιος, ακόμη και συμπονετικός. Αυτή η απουσία εσωτερικής σύγκρουσης σηματοδοτεί μια απόκλιση από την πολυφωνία του Ντοστογιέφσκι: στη *Φόνισσα*, η φωνή της Χαδούλας φαίνεται να συγχωνεύεται με εκείνη του αφηγητή, θολώνοντας τα όρια ανάμεσα σε χαρακτήρα και δημιουργό.
- IV. Το τέλος της νουβέλας θυμίζει εντυπωσιακά το τέλος ενός βυζαντινού συναξαρίου. Ύστερα από μια ζωή γεμάτη οδύνη και πράξεις που η ίδια θεωρεί ελεήμονες, η Χαδούλα πνίγεται - όχι μέσω ανθρώπινης τιμωρίας, αλλά μέσα από μια μορφή θείας ή φυσικής κρίσης. Ο θάνατός της δεν χαρακτηρίζεται από φρίκη, αλλά από λειτουργική ακινησία. Η γλώσσα γίνεται στοχαστική, σχεδόν αγιολογική. Το παράδοξο - ότι μια γυναίκα που διαπράττει κατ' επανάληψιν παιδοκτονίες λαμβάνει έναν σχεδόν αγιολογικό θάνατο - συμπυκνώνει την κεντρική αμφισημία του έργου. Στο όραμα του Παπαδιαμάντη, η αμαρτία, ο πόνος και η πνευματική λαχτάρα είναι αξεδιάλυτα

συνυφασμένα. Η Χαδούλα δεν αναζητεί μετάνοια αλλά εξαφάνιση: χάνεται στη θάλασσα, στη σιωπή, στον μύθο.

V. Αυτή η ανησυχητική αμφισημία - αυτή η άρνηση σαφούς διάκρισης ανάμεσα στο έγκλημα και την αγιότητα, ή ανάμεσα στην τρέλα και τη διορατικότητα - είναι που καθιστά τη *Φόνισσα* το πιο σκοτεινό και συγχρόνως βαθύ έργο του Παπαδιαμάντη.

Η ιστορία των ιδεών μάς έχει συνηθίσει να θεωρούμε ότι η φιλοσοφία προηγείται της λογοτεχνίας: πρώτα διατυπώνεται μια θεωρία και κατόπιν η τέχνη την εικονοποιεί. Ωστόσο, η έννοια του «λογοτεχνικού γεγονότος», όπως την εισάγει ο Γιούρι Τυνιάνοφ, επιτρέπει μια ριζικά διαφορετική ανάγνωση.

Ένα λογοτεχνικό έργο μπορεί να λειτουργήσει ως γεγονός μέσα στο ίδιο το πολιτισμικό σύστημα - ως δύναμη ικανή να αναδιατάξει όχι μόνο τις μορφές της τέχνης αλλά και τα φιλοσοφικά της θεμέλια. Η λογοτεχνία, υπό αυτή την έννοια, δεν έπεται της φιλοσοφίας· συχνά τη γεννά, τη μετασχηματίζει ή την εξαναγκάζει να επανεφεύρει τον εαυτό της.

Το φαινόμενο αυτό είναι ήδη ορατό στην ελληνική αρχαιότητα. Ο Όμηρος προηγείται της συστηματικής φιλοσοφίας· η τραγωδία προηγείται της ηθικής μεταφυσικής. Στον Σοφοκλή και στον Αισχύλο το έγκλημα δεν αποτελεί απλώς ατομική ψυχολογική εκτροπή, αλλά οντολογικό ρήγμα: παραβίαση της κοσμικής τάξης, σύγκρουση με τη μοίρα, διατάραξη της ιερής ισορροπίας. Η ενοχή δεν είναι εσωτερικό αίσθημα, αλλά ρήξη με τον ίδιο τον κόσμο. Η κάθαρση δεν είναι απλή ηθική αποκατάσταση, αλλά αποκατάσταση του κοσμικού μέτρου.

Η ίδια η φιλοσοφία του Φρίντριχ Νίτσε γεννιέται από ένα τέτοιο λογοτεχνικό γεγονός. Στη *Γέννηση της τραγωδίας από το πνεύμα της μουσικής*, το πρώτο και θεμελιώδες έργο του, η φιλοσοφική σκέψη δεν εκκινεί από αφηρημένες έννοιες, αλλά από την τραγική ποιητική εμπειρία. Η διάκριση απολλώνιου και διονυσιακού, η ερμηνεία της τραγωδίας ως συμφιλίωσης χάους και μορφής, ζωής και καταστροφής, αποτελούν φιλοσοφικά συμπεράσματα που προκύπτουν από την ανάγνωση της τραγωδίας. Η λογοτεχνία εδώ προηγείται της φιλοσοφίας και την καθιστά δυνατή.

Στον νεότερο ευρωπαϊκό χώρο, ένα ανάλογο «λογοτεχνικό γεγονός» μπορεί να εντοπιστεί στο έργο του Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι. Το *Έγκλημα και Τιμωρία* δεν είναι απλώς ψυχολογικό μυθιστόρημα· είναι εργαστήριο ιδεών, πεδίο όπου η πράξη λειτουργεί ως φιλοσοφικό πείραμα. Ο Ρασκόλνικοφ δεν διαπράττει ένα έγκλημα μόνο για κοινωνικούς ή

οικονομικούς λόγους· επιχειρεί να επαληθεύσει μια ιδέα. Το έγκλημα γίνεται θεωρία σε πράξη. Η εσωτερική του διάσπαση δεν είναι μόνο συναισθηματική· είναι διαλογική, φιλοσοφική, υπαρξιακή. Το γεγονός αυτό καθίσταται αποφασιστικό για τη μετέπειτα σκέψη του Μιχαήλ Μπαχτίν, ο οποίος αναγνωρίζει στον Ντοστογιέφσκι τη γένεση της πολυφωνίας, του διαλογισμού και της μη-ολοκληρωσιμότητας της προσωπικότητας. Και εδώ η φιλοσοφία ακολουθεί το λογοτεχνικό γεγονός.

Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να εξετάσει ένα ιδιαίτερο σημείο αυτής της πολιτισμικής αλυσίδας: τη συνάντηση του Ντοστογιέφσκι με τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη. Σαν αποτέλεσμα γεννιέται ένα από τα πιο σημαντικά και σίγουρα από τα πιο πρωτόγονα ελληνικά μυθιστορήματα η Φόνισσα. Το λογοτεχνικό γεγονός του Ντοστογιέφσκι δεν μεταφέρεται παθητικά στον ελληνικό χώρο· μετασχηματίζεται.

Η *Φόνισσα*, καρπός αυτής της συνάντησης, επιτρέπει να διαπιστώσουμε μια ουσιώδη μετατόπιση. Εάν στον Ντοστογιέφσκι το έγκλημα αρθρώνεται φιλοσοφικά -ως θεωρία, ως ιδέα, ως συνειδητή υπέρβαση- στον Παπαδιαμάντη το έγκλημα επιστρέφει σε μια προ-θεωρητική, τραγική και στοιχειακή διάσταση. Η Φραγκογιαννού δεν διατυπώνει συστηματική θεωρία· ενεργεί μέσα σε ένα πεδίο μοίρας, κόπωσης, θρησκευτικής φαντασιακής λογικής και σχεδόν αρχαϊκής αποστολής. Εδώ το έγκλημα δεν είναι διανοητικό πείραμα αλλά σκοτεινή αναγκαιότητα. Θα μπορούσε, λοιπόν, να ειπωθεί ότι, αν στον Ντοστογιέφσκι το έγκλημα φιλοσοφείται, στον Παπαδιαμάντη επιστρέφει στην τραγική του μήτρα.

Έτσι διαμορφώνεται ένα τρίγωνο πολιτισμικής μετάδοσης:

Όμηρος → τραγωδία → Νίτσε

Ντοστογιέφσκι → Μπαχτίν

Ντοστογιέφσκι → Παπαδιαμάντης

Σε κάθε περίπτωση, η φιλοσοφία δεν προηγείται της λογοτεχνίας· γεννιέται από αυτήν. Το λογοτεχνικό έργο λειτουργεί ως γεγονός που παράγει σκέψη. Και ακριβώς μέσα από αυτή τη δυναμική επιχειρείται εδώ μια συγκριτική ανάγνωση του *Εγκλήματος και Τιμωρίας* και της *Φόνισσας* ως δύο διαφορετικών -αλλά συγκοινωνούντων- μορφών τραγικής και φιλοσοφικής συνείδησης.

Θωμαδάκη Ευαγγελία, Καθηγήτρια, Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Διαφέρουν τα επίθετα της ρωσικής από τα επίθετα της ελληνικής;

Τόσο η ελληνική όσο και η ρωσική ανήκουν στις κλιτές γλώσσες, και τα επίθετα είναι μια από τις λεξικές κατηγορίες που κλίνονται και στις δυο γλώσσες. Αποτελούν και στην ελληνική και στη ρωσική μια κατηγορία διακριτή από το όνομα και το ρήμα, πλούσια σε αριθμό μελών και ανοιχτή. Συντακτικά, είτε λειτουργούν προσδιοριστικά, είτε αποτελούν στοιχείο του κατηγορήματος, εκφράζουν σχέσεις συμφωνίας με το ονοματικό στοιχείο με το οποίο συνδυάζονται.

Ωστόσο, η γραμματική συμπεριφορά των επιθέτων χαρακτηρίζεται από ποικίλες διαφορές ανάμεσα στις δυο γλώσσες, με πιο σημαντικές εκείνες που σχετίζονται με την φύση των επιθέτων ως μορφοσυντακτικών μονάδων στη ρωσική και τη δυνατότητά τους να δηλώνουν μια ιδιότητα ως μόνιμη ή προσωρινή.

Στη διάλεξη θα παρουσιαστούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των επιθέτων της ρωσικής σε αντιπαράθεση με τα χαρακτηριστικά των επιθέτων στην ελληνική. Ειδικότερα θα μιλήσουμε για τη διαφορετική μορφολογική, συντακτική και σημασιολογική λειτουργία των σύντομων έναντι των εκτεταμένων τύπων των ρωσικών επιθέτων. Η διαφοροποίηση αυτή θεωρείται ότι αποτυπώνει μια στενότερη συνάφεια των σύντομων τύπων με το ρήμα, και του επιθέτου ως κατηγορίας γενικότερα, σε σύγκριση με την ελληνική. Θα αναφερθούμε επίσης στη διάκριση μεταξύ συσχετιστικών και απόλυτων επιθέτων, σε συνάρτηση με το γεγονός ότι τα συσχετιστικά επίθετα δεν εμφανίζονται στους σύντομους τύπους.

Enrique Federico Quero Gervilla, Professor, Department of Greek and Slavonic Philology, University of Granada

Ключи к пониманию и переводу Достоевского

Понимание и перевод произведений Ф. М. Достоевского требуют не только знания языка, но прежде всего понимания русской картины мира и особенностей художественного мышления писателя. Тексты Достоевского отражают специфическое восприятие действительности, основанное на внутренней противоречивости человеческой души, напряжённом духовном поиске и особой роли страдания как формы нравственного опыта. Поэтому переводчик должен учитывать культурный и философский контекст, в котором формировалось творчество писателя.

Важной особенностью художественного стиля Достоевского является его связь с живой речью и внутренним монологом. Его язык характеризуется синтаксической неустойчивостью, повторами и незавершёнными конструкциями, которые отражают психологическое состояние персонажей. Эти особенности не являются стилистическими недостатками, а выполняют смысловую функцию и должны учитываться при переводе.

Особое значение имеют языковые средства выражения неопределённости, такие как местоимения и наречия неопределённого значения, модальные слова и конструкции приблизительности. Они передают субъективность восприятия и внутреннюю неуверенность персонажей. При переводе такие элементы часто опускаются или заменяются более определёнными формами, что приводит к утрате важных смысловых оттенков.

Таким образом, адекватный перевод Достоевского возможен лишь при системном подходе, учитывающем взаимосвязь мировоззрения писателя, особенностей его художественного метода и языковых средств выражения психологической неопределённости

Μάρκου Χριστίνα, Καθηγήτρια, Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η ρηματική όψη της βουλγαρικής ανάμεσα στον σλαβικό και τον ελληνικό οψιακό τύπο

Ο στόχος της παρουσίασης είναι να αναδείξει την ιδιαιτερότητα της γραμματικής κατηγορίας της ρηματικής όψης της βουλγαρικής γλώσσας, αφενός σε σύγκριση με τις υπόλοιπες σλαβικές γλώσσες και, αφετέρου, σε σχέση με τη Νέα Ελληνική. Συζητούνται οι σχέσεις και οι αλληλεπιδράσεις της κατηγορίας της όψης με άλλες ρηματικές κατηγορίες, όπως οι χρόνοι και το ποιόν ενέργειας, μέσα σε ένα ευρύτερο σλαβικό αλλά και βαλκανικό πλαίσιο. Παράλληλα, διαπιστώνεται η ύπαρξη ενός γεωγραφικού συνεχούς από βορρά προς νότο ως προς την εξέλιξη της ρηματικής όψης και την κυριαρχία της κατηγορίας αυτής έναντι των άλλων ρηματικών κατηγοριών. Για ακόμη μία φορά, η βουλγαρική φαίνεται να καταλαμβάνει μια ενδιάμεση θέση, καθώς αφενός συμμερίζεται τα βασικά χαρακτηριστικά της όψης στις σλαβικές γλώσσες, αφετέρου όμως εμφανίζει και γνωρίσματα που προσιδιάζουν στον ελληνικό οψιακό τύπο.

Μπάνεφ Γκέντσο, Εντεταλμένος λέκτορας, Τμήμα Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλαβικών Σπουδών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Οι Ελληνοβουλγαρικές λογοτεχνικές σχέσεις κατά τον Μεσοπόλεμο (1918-1939): πρόσωπα, κείμενα, τεχνικές μετάφρασης και κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο

Η παρούσα διάλεξη διερευνά σε βάθος τις ελληνοβουλγαρικές λογοτεχνικές ανταλλαγές την κρίσιμη περίοδο μεταξύ των δύο Παγκοσμίων Πολέμων (1918-1939). Σε μια εποχή πολιτικής εσωστρέφειας, η μετάφραση λειτούργησε ως ζωτική γέφυρα, χάρη σε εμβληματικές μορφές όπως ο Ζήσης Χατζηβασιλείου, ο Άρης Κόρακας, ο Κώστας Βάρναλης, ο Κλέων Παράσχος, ο διπλωμάτης Ντιμίταρ Σισμάνοφ, ο Γεώργιος Ερυθριάδης (Πετρής) και αργότερα ο Στέφαν Γκέτσεφ.

Πέραν της ιστορικής καταγραφής, η διάλεξη εμβαθύνει σε συγκεκριμένες τεχνικές μετάφρασης, εξετάζοντας πώς οι μεταφραστές διαχειρίστηκαν πολιτισμικά πραγματολογικά στοιχεία (realia) και τις προκλήσεις του ρυθμού και του μέτρου μεταξύ δύο διαφορετικών γλωσσικών συστημάτων. Επίσης, αναλύονται κρίσιμα θέματα κοινωνιογλωσσολογίας της σύγχρονης βουλγαρικής γλώσσας: η γλωσσική πραγματικότητα πριν από την ορθογραφική μεταρρύθμιση του 1945, η κοινωνική διάσταση της «φυσικής διγλωσσίας» των λογίων από τις παρευξείνιες πόλεις και τη Θράκη και η διαμόρφωση του λογοτεχνικού προτύπου. Τέλος, αναδεικνύεται το γιατί συγκεκριμένα έργα (όπως η ποίηση του Μπότεφ και του Καβάφη) γνώρισαν πολλαπλές μεταφράσεις, αφήνοντας ανεξίτηλο αποτύπωμα στην κοινή πολιτισμική μνήμη των δύο λαών.

Μπορίσοβα Τατιάνα, Καθηγήτρια, Πρόεδρος του Τμήματος Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλαβικών Σπουδών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Οι ελληνικές και αγγλικές μεταφράσεις του Α. Σ. Πούσκιν: στην αναζήτηση της «ποιητικής ισοδυναμίας»

Η μελέτη εξετάζει τους τρόπους απόδοσης των ποιητικών μέσων του μυθιστορήματος σε στίχους «Ευγένιος Ονέγκιν» του Α.Σ. Πούσκιν σε ελληνικές και αγγλικές μεταφράσεις βάσει συγκριτικής ανάλυσης ενός αποσπάσματος. Εξετάζονται ζητήματα που σχετίζονται με μεταφορά ποιητικών δομών σε διαφορετικά γλωσσικά και πολιτισμικά συστήματα, διαφορετικές προσεγγίσεις των μεταφραστών στον λόγο του Πούσκιν και η ισοδυναμία της απόδοσης του καλλιτεχνικού μηνύματος του πρωτοτύπου. Η συνάντηση προγραμματίζεται να γίνει με διαδραστικό τρόπο με ενεργή συμμετοχή φοιτητών στην ανάλυση και στον σχολιασμό των μεταφρασμάτων.

Νάτσης Αθανάσιος, Επιστημονικός συνεργάτης, Τμήμα Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλαβικών Σπουδών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η αξιοποίηση του λογοτεχνικού κειμένου στη διδασκαλία της ξένης γλώσσας

Η διάλεξη εξετάζει πώς το λογοτεχνικό κείμενο μπορεί να λειτουργήσει ως πυρήνας επικοινωνιακής και κριτικής διδασκαλίας στη ξένη γλώσσα, συνδέοντας γλωσσικές δεξιότητες, πολιτισμικό γραμματισμό και δημιουργική έκφραση. Παρουσιάζονται κριτήρια επιλογής κειμένων (γλωσσική καταλληλότητα, πολυτροπικότητα, θεματική εγγύτητα, διαπολιτισμική δυναμική) και τρόποι κλιμάκωσης της δυσκολίας για διαφορετικά επίπεδα του Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς για τις γλώσσες. Προτείνονται στρατηγικές διαμεσολάβησης του διδάσκοντος, όπως αναδιτύπωση, στοχευμένη λεξιλογική προ-διδασκαλία και αξιοποίηση ηχητικών/θεατρικών αναγνώσεων για την προφορά.

Η διάλεξη εισηγείται μια τριφασική διδακτική διαδρομή: προ-αναγνωστικές δραστηριότητες ενεργοποίησης σχημάτων και λεξιλογίου, καθοδηγούμενη ανάγνωση με εστίαση σε ύφος, φωνή και αφηγηματικές στρατηγικές, και μετα-αναγνωστικές εργασίες παραγωγής λόγου (αναδιήγηση, δημιουργική μεταγραφή, διαλογική γραφή, ψηφιακή αφήγηση). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην αξιοποίηση αποσπασμάτων για τη διδασκαλία λεξιλογίου και γραμματικής σε συμπραζόμενα, στην ανάπτυξη στρατηγικών κατανόησης (υποθέσεις, συμπεράσματα, διακειμενικές συνδέσεις) και στη διαχείριση της «αμφισημίας» ως μαθησιακού πόρου.

Τέλος, συζητούνται πρακτικές αξιολόγησης (ρουμπρίκες, πορτφόλιο, αυτοαξιολόγηση) και τρόποι ένταξης της λογοτεχνίας σε μικτές τάξεις και υβριδικά περιβάλλοντα, ώστε οι μαθητές να βιώνουν αυθεντική χρήση της γλώσσας και ουσιαστική συμμετοχή. Μέσα από παραδείγματα σύντομων λογοτεχνικών αποσπασμάτων, αναδεικνύεται πώς η αισθητική εμπειρία λειτουργεί ως κίνητρο και ενισχύει τη συνεργασία, την κριτική σκέψη και τη διαπολιτισμική ευαισθησία σε κάθε ηλικία και μαθησιακό προφίλ.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ

Αμοιρίδου Στεφανία, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Γεωργιάδης Ιωάννης, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλαβικών Σπουδών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Γιουσούποβα Καμίλλα, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Γκοράνης Πολύδωρος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλαβικών Σπουδών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Eloeva Fatima, Professor, Vilnius University, Faculty of Philology

Θωμαδάκη Ευαγγελία, Καθηγήτρια, Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Enrique Federico Quero Gervilla, Professor, Department of Greek and Slavonic Philology, University of Granada

Μάρκου Χριστίνα, Καθηγήτρια, Τμήμα Ανθρωπιστικών Σπουδών, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Μπάνεφ Γκέντσο, Εντεταλμένος λέκτορας, Τμήμα Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλαβικών Σπουδών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Μπορίσοβα Τατιάνα, Καθηγήτρια, Πρόεδρος του Τμήματος Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλαβικών Σπουδών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Νάτσης Αθανάσιος, Επιστημονικός συνεργάτης, Τμήμα Ρωσικής Γλώσσας και Φιλολογίας και Σλαβικών Σπουδών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών